

ELIZABETH GASKELL

Nord și sud

Traducere: CONSTANTIN VONGHIZAS

EDITURA ORIZONTURI

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

GASKELL, ELIZABETH

Nord și sud / Elizabeth Gaskell ; trad.: Constantin Vonghizas, -

București : Orizonturi, 2020

ISBN 978-973-736-429-6

I. Vonghizas, Constantin (trad.)

821.111

Corectură: **DUȘA UDREA-BOBOREL**

Copertă: **TATIANA DANIELA POPESCU**

Toate drepturile asupra ediției în limba română sunt rezervate

Ediții ORIZONTURI

Editura ORIZONTURI – București

Bdul Libertății nr. 4, bl. 117, et. 7, ap. 20

telefon: 021.3177679, 0744531333

e-mail: orizonturi@editura-orizonturi.ro

CAPITOLUL 1 „DEGRABĂ LA NUNTĂ”

„Pețită și nuntită cum se cuvine.”

– EDITH! ZISE MARGARET în șoaptă. Edith!

Dar, după cum bănuia Margaret, Edith adormise. Ghemuită pe canapeaua din salonul retras al casei din strada Harley, arăta foarte drăgălașă în rochia de muselină albă cu panglicuțe albastre.

Dacă Titania ar fi fost îmbrăcată în muselină albă, cu panglicuțe albastre, și dacă ar fi adormit pe o canapea de damasc roșu într-un salonaș retras, fără îndoială că Edith ar fi putut fi confundată cu ea. Din nou, Margaret fu izbită de frumusețea verișoarei ei.

Crescuseră laolaltă încă din copilărie, și Edith stărnise mereu admirația tuturor prin drăgălășenia ei – a tuturor în afară de Margaret; dar era ceva la care Margaret nici nu se gândise până acum câteva zile, când perspectiva de a o pierde în curând păru să accentueze toate însușirile și farmecul lui Edith.

Vorbiseră până acum despre rochiile de nuntă și despre ceremoniile de la nuntă; despre căpitanul Lennox și ce anume îi povestise lui Edith în legătură cu viața pe care o vor duce în insula Corfu, unde era staționat regimentul lui; și despre dificultatea de a avea un pian bine acordat (dificultate socotită de Edith printre cele mai cumplite care i se puteau întâmpla în căsnicie) și despre toaletele trebuincioase în vizitele pe care le va face în Scoția, imediat după căsătorie; dar glasul ei șoptit devenise în cele din urmă somnoros; și Margaret, după un răstimp de câteva minute, își dădu seama, că, așa cum își închipuise, în ciuda murmurului din odaia alăturată, Edith se încolăcise într-un ghem pufos de muselină, dantelă și bucle mătăsoase, furată de dulcea moțăială de după-amiază.

Margaret tocmai se pregătea să îi împărtășească verișoarei sale câteva dintre planurile și gândurile în legătură cu existența ce o aștepta în parohia de țară unde trăiau tatăl și mama ei și unde își

petrecuse toate vacanțele minunate, deși în ultimii zece ani în casa mătușii se socotise de fapt „acasă”. Dar, neavând cu cine discuta, se văzu nevoită să mediteze ca și până acum, în tăcere, asupra cotiturii ce survenise în viața ei. Era o reverie plăcută, deși umbrită de regretul de a se despărți pentru nu se știe câtă vreme de mătușa-i atât de blândă și de verișoara ei dragă. Și, pe când se gândea cât de plăcut va fi rolul important de unică fiică în parohia din Helstone, îi ajunseră la ureche crâmpie de conversație din odaia alăturată. Mătușa ei tăifăsuia cu cele cinci sau șase doamne ce fuseseră invitate la masă și ai căror soți se mai aflau încă în sufragerie. Erau cunoștințe apropiate ale familiei; vecini pe care doamna Shaw îi numea prieteni, pentru motivul că prânzeau împreună mai des decât cu alții și, dacă li se întâmpla să aibă nevoie de ceva, nu șovăiau să își facă o vizită chiar în cursul dimineții. Așadar, ca prieteni ai casei, aceste doamne și soții lor fuseseră invitați la o masă de rămas-bun în cinstea apropiatei căsătorii a lui Edith. Lui Edith nu îi surâdea prea mult ideea, întrucât îl aștepta pe căpitanul Lennox să sosească cu trenul chiar în seara aceasta; dar, deși destul de răsfățată, era prea nepăsătoare și leneșă ca să aibă o voință puternică, așa încât cedase văzând că mama ei pur și simplu comandase toate delicatesele și bunătățile îndeobște socotite că ușurează suferința prea mare a despărțirilor. Se mulțumise să stea rezemată în scaun, cu o înfățișare gravă, jucându-se absentă cu mâncarea din farfurie, în timp ce toți în jur savurau vorbele de duh ale domnului Grey – cel care avea totdeauna locul din coada mesei la dineurile doamnei Shaw –, rugând-o la sfârșit pe Edith să le ofere puțină muzică în salon. Domnul Grey se purtă deosebit de drăguț la acest dejun de rămas-bun, și domniile rămaseră jos mai mult ca de obicei.

Și foarte bine făcuseră – judecând după frânturile de conversație care ajungeau până la urechile lui Margaret.

– ...Cât despre mine, am suferit prea mult; nu că n-aș fi fost foarte fericită cu sârmanul general, dar diferența de vârstă e totuși un mare neajuns; așa că m-am hotărât ca Edith să n-aibă parte de el. Firește, nu că aș fi subiectivă ca mamă, dar am fost sigură că draga de ea se va mărita de tânără; am spus chiar, nu o dată, că se

va mărita înainte de a împlini 19 ani. Am avut parcă un presentiment când căpitanul Lennox... – aici glasul îi coborî într-o șoptă, dar Margaret putea să umple cu ușurință golul.

Drumul adevăratei iubiri se desfășurase nespuse de neted în cazul lui Edith. Doamna Shaw cedase presentimentului, după cum spunea; chiar grăbise într-o oarecare măsură căsătoria, deși mulți dintre cunoscuți socoteau că era sub așteptările lor în ce-o privea pe Edith, o moștenitoare tânără și drăguță. Dar doamna Shaw declară că singura ei copilă se va mărita din dragoste – și suspină cu înțeles, vrând parcă să spună că nu dragostea fusese motivul căsătoriei ei cu generalul. Doamna Shaw gusta farmecul logodnei de acum, aproape mai mult decât fiica ei. Ceea ce nu însemna că Edith nu ar fi fost îndrăgostită cu adevărat; dar era neîndoielnic că ar fi preferat o casă frumoasă în cartierul Belgravia pitorescului vieții în Corfu, așa cum i-o descria căpitanul Lennox. Iar acele aspecte care o făceau pe Margaret să se entuziasmeze, tocmai la ele se prefăcea Edith că se înfioară și se cutremură; în parte pentru plăcerea de a fi dezmiertată și liniștită de logodnicul ei iubitor și în parte pentru că nu îi plăcea cătuși de puțin viața boemă improvizată. Realitatea e că, dacă ar fi apărut un pretendent cu o casă frumoasă, o avere îndestulătoare și un titlu remarcabil pe deasupra, Edith tot nu l-ar fi lăsat pe căpitanul Lennox, deși ispita ar fi fost puternică; și mai târziu s-ar fi putut să aibă mici remușcări și regrete, cu greu înăbușite, că Lennox nu întrunise în persoana sa toate calitățile. Aici semăna cu maică-sa care, după ce, nesilită de nimeni, se căsătorise cu generalul Shaw, fără alt sentiment decât respectul pentru caracterul și poziția lui, se văita mereu, deși discret, căindu-și soarta crudă ce-o legase de un bărbat pe care nu îl iubea.

– ...N-am precupețit nicio cheltuială cu trusoul ei, au fost următoarele cuvinte pe care le prinse Margaret. Are toate șalurile și eșarfele minunate de cașmir pe care mi le-a dăruit generalul, dar pe care n-am să le mai port niciodată.

– E o fată cu noroc, se auzi un alt glas, și Margaret își dădu seama că era doamna Gibson, o cucoană extrem de interesată de

conversație, întrucât una dintre fiicele ei abia se măritase în urmă cu câteva săptămâni. Helen a ținut grozav să aibă un șal de cașmir, dar când am aflat cât de mult costă, am fost nevoită s-o refuz. O să moară de necaz când o să afle că Edith are șaluri de cașmir. Din care sunt? Din Delhi? Cele cu borduri mici și adorabile?

Margaret auzi din nou glasul mătușii ei, dar de astă dată, de parcă și-ar fi înălțat trupul în scaun, privind spre salonașul întunecos din fund.

– Edith! Edith! strigă ea și apoi se rezemă iarăși, istovită de efort.

Margaret se duse într-acolo.

– Edith a adormit, mătușă. Aveți nevoie de ceva?

Toate cucoanele exclamă „Biata copilă!” când auziră dezo-lanta informație; iar cățelușa minusculă din brațele doamnei Shaw începu să latre, ațâțată parcă de mila cucoanelor.

– Taci, Tiny! Obrăznicuță ce ești! Ai s-o trezești pe stăpâna ta. Voiam doar s-o rog pe Edith să-i spună lui Newton să vină jos cu șalurile; ai vrea să te duci tu, dragă Margaret?

Margaret urcă până în fosta odaie a copiilor, de la ultimul etaj al casei, unde Newton aranja dantelele necesare pentru nuntă. În timp ce Newton se apucă (nu fără a bombăni) să despacheteze șalurile, care mai fuseseră arătate de vreo patru sau cinci ori în ziua aceea, Margaret își plimbă privirea prin odaie; prima încă-pere din casa asta pe care o cunoscuse cu nouă ani în urmă, când fusese adusă aici – o mică sălbăticiune a pădurii, în căminul veri-șoarei ei Edith, să la parte la jocurile și lecțiile acesteia. Își aminti cât de mohorâtă și de întunecoasă i se păruse odaia de copii din Londra, dominată de o doică sobră și distantă, cumplit de preten-țioasă când era vorba despre mâini murdare și rochițe rupte. Își aminti de primul ceai pe care îl luase acolo sus, despărțită de tatăl și de mătușa ei care cinau undeva jos, dincolo de prăpastia unei infinități de trepte; căci, numai dacă ea nu se afla sus în cer (după cum gândea pe atunci), ei trebuiau să fie jos de tot, în măruntaiele pământului. Acasă – înainte de a veni să stea în strada Harley – iatacul mamei era și odaia ei; și, întrucât la parohie obișnuiau să se trezească și să se culce devreme, Margaret mânca întotdeauna

cu tatăl și cu mama ei. Ah, cât de bine își amintea acum fata de 18 ani, înaltă și mândră, de lacrimile pătimașe vărsate în acea primă noapte, cu atâta durere dezlănțuită, de fetița de 9 ani, cu fața îngropată în pernă; și cum o rugase doica să nu mai plângă, ca să n-o trezească pe domnișoara Edith; și cum plânse apoi, la fel de amar, dar mai potolit, până când eleganta și drăguța mătușă pe care abia o cunoscuse urcase domol scările, împreună cu dom-nul Hale, ca să i-o arate pe fetița adormită. Atunci mica Margaret își înăbușise suspinele și încercase să stea liniștită, prefăcându-se că doarme, ca să nu-și întristeze tatăl cu durerea ei, pe care nu îndrăznea s-o mărturisescă de față cu mătușa; de fapt, își dădea seama că nici n-ar fi trebuit s-o simtă după cât nădăjduseră și plănuseră, și ticluseră acasă, până când îi fuseseră pregătite hăi-nuțele pe măsura noii ei situații, iar tatăl izbutise să-și părăsească pentru câteva zile parohia, ca să meargă la Londra.

Acum ajunsese să îndrăgească vechea cameră a copiilor, deși nu mai era decât o paragină; și privi în jur cu regret, gândindu-se că, peste trei zile, o va părăsi pentru totdeauna.

– Oh, Newton! exclamă ea. Cred că ne va părea rău tuturor să părăsim cămăruța asta veche.

– Să știți, domnișoară, că mie n-o să-mi pară rău. Nu mai văd așa de bine și lumina de aici e atât de slabă încât nu mai pot să cârlesc dantelele decât dacă stau lângă fereastră, unde trage cumplit – ai putea să și mori de frig.

– Ei, am impresia că o să ai parte și de lumină și de căldură destulă la Neapole. Ar trebui să ții tot ce ai de cârpit până atunci... Lasă, Newton, o să le duc eu jos – ai și așa destulă treabă.

Așa că Margaret coborî încărcată cu șaluri, simțindu-le par-fumul oriental amețitor, întrucât Edith tot mai dormea, mătușa ei o rugă să stea ca un fel de manechin, ca să le poată desfășura în toată splendoarea lor. Nimeni nu observă însă că trupul înalt și bine făcut al lui Margaret, în rochia de mătase neagră pusă în semn de doliu pentru pierderea unei rude îndepărtate din partea tatălui, scotea în evidență faldurile lungi și frumoase ale șalurilor fastuoase, care aproape că ar fi sufocat-o pe Edith. Margaret stătea

chiar sub candelabru, tăcută și senină, în timp ce mătușa ei potrivea pliurile. Din când în când, răsucindu-se, își zărea imaginea în oglinda de deasupra căminului și zâmbea propriei sale înfățișări – trăsăturile atât de familiare în veșminte de prințesă. Atingea ușor șalurile în care era înfășurată, bucurându-se de țesătura lor mătăsoasă și de culorile strălucitoare, ca și de prilejul de a fi înveșmântată în asemenea splendori – fericită ca un copil, cu un zâmbet calm și plin de încântare pe buze. Chiar în clipa aceea ușa se deschise și, pe neașteptate, fu anunțat domnul Henry Lennox. Câteva doamne tresăriră și se îndreptară, ca și cum s-ar fi jenat că fuseseră surprinse în preocuparea lor pentru toalete. Doamna Shaw îi întinse mâna nou-venitului; Margaret rămase locului, zicându-și că ar mai putea fi nevoie de ea, ca un fel de cuier pentru șaluri; dar, în același timp, uitându-se la domnul Lennox cu o privire veselă, amuzată ca și cum ar fi fost sigură de simpatia lui pentru situația ridicolă în care fusese surprinsă.

Mătușa ei era atât de preocupată să-l tot întrebe pe domnul Henry Lennox – care nu reușise să vină la masă – despre fratele lui, mirele, despre sora lui, domnișoara de onoare (așteptată să sosească pentru această ocazie din Scoția, împreună cu căpitanul

Lennox) și despre tot felul de alți membri ai familiei Lennox, încât Margaret înțelese că nu mai avea rost să stea cu șalurile pe ea, așadar se ocupă de ceilalți oaspeți pe care mătușa ei deocamdată îi uitase. Edith își făcu aproape imediat apariția din salonul retras, clipind des din cauza luminii mai puternice, scuturându-și bucele cam ciufulite și arătând aproape ca Frumoasa-din-Pădurea-Adormită trezită din vise. Simțise chiar și prin somn că merită să se trezească pentru un membru al familiei Lennox și avea de pus o mulțime de întrebări despre draga de Janet, viitoarea cumnată necunoscută, revărsând atâta afecțiune, încât, dacă nu ar fi fost foarte mândră, Margaret s-ar fi putut simți aproape geloasă pe nou-apăruta rivală. Iar când mătușa ei reveni în mijlocul oaspeților, și Margaret se retrase, îl văzu pe Henry Lennox îndreptându-și privirile spre un scaun liber de lângă ea; și înțelese limpede că, de îndată ce Edith o să epuizeze întrebările, el va ocupa acel scaun. Ținând seama de afirmațiile destul de

neclare ale mătușii ei în legătură cu obligațiile lui Henry Lennox, nu fusese prea sigură că va veni în seara aceea; era aproape o surpriză să-l vadă; iar acum avea convingerea că va petrece o seară plăcută. Îi plăceau și lui aproape aceleași lucruri ca și ei. Pe fața lui Margaret se răspândi o strălucire vie, neîngrădită. Și iată-l apropiindu-se. Ea îl primi cu un surâs lipsit de orice urmă de timiditate sau de stinghereală.

– Ei, bănuiesc că aveți treabă până peste cap – treabă femeiască, vreau să spun. Cu totul altfel decât treburile mele, care sunt treburi adevărate, avocățești. Joaca cu șalurile e altceva decât redactarea unor tranzacții.

– Ah, știam că o să te amuzi găsindu-ne pe toate atât de ocupate cu niște găтели. Dar șalurile indiene autentice sunt într-adevăr perfecte în felul lor.

– Nu mă îndoiesc că sunt. Și prețurile lor sunt tot așa de perfecte. Fără cusur.

Unul câte unul, domniile începură să apară, măbind zumzetul și zgomotele.

– E ultima masă pe care o dați, nu-i așa? Nu vor mai fi și altele până joi?

– Nu. Cred că după seara aceasta vom simți cu toții nevoia să ne odihnim, ceea ce sunt sigură că nu am mai făcut de multe săptămâni; măcar odihna de care ai parte când mâinile nu mai au nimic de făcut și totul e gata pentru un eveniment ce-ți va absorbi și mintea, și inima. Ce bine o să fie când o să am timp să gândesc și sunt sigură că și Edith simte la fel.

– Nu sunt chiar atât de sigur în privința ei; dar pot să-mi închipui că dumneata vei fi bucuroasă. De câte ori te-am văzut în ultima vreme, erai mereu într-un vârtej de treburi, întotdeauna ale altcuiva.

– Da, încuviință Margaret cu puțină tristețe în glas, amintindu-și de zarva nesfârșită, stârnită de mai bine de o lună încoace pentru orice fleac. Mă întreb dacă toate căsătoriile trebuie să fie precedate de ceea ce dumneata numești vârtej sau dacă uneori nu poate exista și o perioadă de liniște și pace, măcar înainte de căsătorie.

– Ei da, dacă nașa Cenușăresei ar comanda trusoul și micul dejun din ziua nunții și ar scrie invitațiile, spuse domnul Lennox râzând.

– Dar toate acestea sunt oare atât de necesare? întrebă Margaret, așteptând de la el un răspuns direct.

Se simți deodată plictisită cumplit de toate aranjamentele acestea care urmăreau un efect frumos, în care Edith jucase în ultimele șase săptămâni rolul de autoritate supremă; și dorea cu adevărat să-i înșire cineva câteva lucruri plăcute și liniștite legate de o căsătorie.

– Ah, desigur, replică el pe un ton ceva mai grav. Există formalități și ritualuri prin care trebuie să treci, nu atât pentru satisfacții personale, cât pentru a astupa gura lumii, căci altfel chiar n-ai avea multe satisfacții în viață. Dar spune-mi, te rog, cum ai aranja dumneata o căsătorie?

– Oh, e ceva la care nu m-am gândit prea mult; doar că aș vrea să fie într-o dimineață frumoasă de vară; și mi-ar plăcea să merg la biserică pe sub umbra unor copaci; și să nu fie atâtea domnișoare de onoare și niciun mic dejun în ziua nunții. Bănuiesc că sunt categoric împotriva lucrurilor care mi-au dat atâtea bătaie de cap acum.

– Nu, nu cred. Ideea de simplitate demnă se potrivește cu caracterul dumitale.

Vorbele acestea nu-i prea plăcură lui Margaret; o făceau să se crispeze, amintindu-și și de alte ocazii, când încercase s-o atragă într-o discuție (făcându-i complimente) în legătură cu caracterul și comportamentul ei. Îi tăie vorba destul de brusc, spunând:

– E firesc să mă gândesc la biserică din Helstone și la potecile ce duc până la ea, decât la un drum cu trăsura spre o biserică din Londra, pe străzi pavate.

– Povestește-mi despre Helstone. Nu mi l-ai descris niciodată. Mi-ar plăcea să aflu mai multe despre locurile unde vei sta, când casa de pe strada Harley, de la numărul 96, va arăta murdară și prăfuită, și plicticoasă, și închisă. În primul rând, Helstone e un sat sau un oraș?

– Oh, e doar un cătun; nu cred că aș putea să-l numesc sat. Nu e decât o biserică și, pe pajiștile de lângă ea, câteva case – mai curând un fel de bordeie – năpădite de trandafiri cățărători.

– Și care înfloresc tot anul, mai ales de Crăciun – cam așa ar fi imaginea, spuse el.

– Nu, îl contrazise Margaret, puțin necăjită, nu vreau să creez o imagine. Încerc doar să-ți descriu Helstone așa cum este. N-ar fi trebuit să faci afirmația asta.

– Îți cer iertare, răspunse el. Numai că părea mai curând un sat dintr-o poveste decât unul adevărat.

– Și așa și este, replică Margaret cu înflăcărare. Toate celelalte locuri din Anglia pe care le-am mai văzut arătau atât de grosolane și de prozaice, în comparație cu New Forest. Helstone e ca un sat dintr-o poezie – dintr-o poezie de Tennyson. Dar n-am să mai încerc să-l descriu. N-ai face decât să râzi de mine dacă ți-aș spune ce cred despre el – cum este în realitate.

– Ba nu, n-aș râde. Dar văd că ai de gând să rămâi neclintită în hotărârea dumitale. Povestește-mi atunci ceea ce doresc și mai mult să știu: cum arată casa parohială.

– Oh, nu pot să-mi descriu casa. E căminul meu și nu pot să-i traduc farmecul în cuvinte.

– Mă supun. Ești cam severă astă-seară, Margaret.

– Eu? întrebă ea, întorcându-și spre el ochii mari, blânzi și mirați. Nu mi-am dat seama.

– Da, din cauza unei remarci nefericite, nu vrei să-mi mai povestești nici cum e Helstone, nici ceva despre casa dumitale, deși ți-am spus cât de mult aș vrea să aflu despre amândouă, mai ales despre ultima.

– Dar crede-mă că nu pot să-ți povestesc despre propria-mi casă. Nici nu-mi închipui că se poate vorbi despre ea, decât dacă o cunoști.

– Bine, atunci – și tânărul făcu o pauză de un moment – spune-mi ce faci când ești acolo. Aici, la Londra, citești sau ieși la lecții, sau îți îmbogățești mintea prin alte mijloace până pe la amiază; înainte de prânz, te plimbi puțin, după prânz ieși cu trăsura împreună cu mătușa dumitale și ai tot felul de invitații seara.